

RUSYA FEDERASYONU

OTOMOTİV YAN SANAYİ (AFTERMARKET) SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih : Ekim 2025

Raporu Hazırlayan: Moskova Ticaret Müşavirliği

İçindekiler

1. RUSYA FEDERASYONU BİNEK ARAÇ YEDEK PARÇASI PAZARI	2
1.1 Rusya Pazarı Genel Görünümü	2
1.2 Rusya Federasyonu'nda Satış Kanalları ve Tüketici Davranışları	7
2. RUSYA FEDERASYONU OTOMOTİV YAN SANAYİ DIŞ TİCARETİ.....	10
2.1 Rusya Otomotiv Yan Sanayi Dış Ticareti	10
2.2 Türkiye-Rusya Otomotiv Yan Sanayi Dış Ticareti	11
3. SEKTÖRDE İHRACAT YOLUYLA PAZARA GİRİŞ	14
3.1 Belgelendirme	14
3.2 Etiketleme	14
3.3 Gümrük Vergileri.....	15
4. GENEL GÖRÜNÜM VE DEĞERLENDİRME.....	17
5. YARARLI BİLGİ VE ADRESLER	18
A. Sektörde Faaliyet Gösteren Birlikler.....	18
B. Sektöre Yönelik Düzenlenen Önemli Fuarlar.....	18
C. Otomotiv Sektörüne Yönelik Yayın ve Analiz Organları.....	18

1. RUSYA FEDERASYONU BİNEK ARAÇ YEDEK PARÇASI PAZARI

1.1 Rusya Pazarı Genel Görünümü

2024 yılı yıl sonu itibarıyla halihazırda 47,5 milyona yakın araç trafiğe tescil edilmiş olup bunların önemli bir kısmının Moskova, St. Petersburg ve Krasnodar gibi şehir ve bunların yer aldığı bölgelerde kayıt olduğu ifade edilmektedir.¹

47,5 milyon civarında aracın trafiğe tescil edilmesine karşın Bağımsız Otomotiv Uzmanları (INDEX) tarafından yapılan araştırmalarda halihazırda Rusya’da aktif araç parkının 30 milyon adet seviyesinde olduğu kaydedilmektedir.²

Rusya Federasyonu araç parkının incelendiğinde ortaya çıkan en çarpıcı veri yabancı menşeli araçların toplam araç sayısının önemli bir yekûnunu teşkil etmesidir.

Tablo 1: Rusya Federasyonu’nda Araç Parkı(adet)

Bölge Adı	Toplam	Yabancı Araç	Pay	Yerli Araç	Pay
Moskova Şehri	4.145.817	3.670.507	88,5%	475.310	11,5%
Moskova İli	2.964.636	2.426.448	81,8%	538.188	18,2%
Krasnodar İli	2.067.784	1.368.215	66,2%	699.569	33,8%
St. Petersburg Şehir	1.855.621	1.589.137	85,6%	266.484	14,4%
Sverdlovks İli	1.430.894	971.124	67,9%	459.770	32,1%
Rostov İli	1.419.360	885.851	62,4%	533.509	37,6%
Tataristan Cumhuriyeti	1.408.180	874.290	62,1%	533.890	37,9%
Başkırdistan Cumhuriyeti	1.362.374	771.055	56,6%	591.319	43,4%
Çelyabinsk İli	1.180.259	731.523	62,0%	448.736	38,0%
Samara İli	1.132.152	592.481	52,3%	539.671	47,7%
Diğerleri	28.511.225	18.246.591	64,0%	10.264.634	36,0%
Toplam	47.478.302	32.127.222	67,7%	15.351.080	32,3%

Kaynak: Avtostat

Bilindiği üzere, Rusya Federasyonu’nda SSCB’nin dağılması sonrasında mevcut otomotiv sanayi üretiminde bir daralma yaşanmışsa da otomotiv sektöründe yerel markalar varlığını ve üretimini sürdürmüştür. 2000’lerin başlarında bir çok uluslararası otomotiv firması da Rusya’da üretime başlamıştır. Bununla birlikte 2022 yılında Rusya ile Ukrayna arasında vuku bulan jeopolitik gerginlik sonrasında bu firmalar Rusya’dan çıkmayı tercih etmiş; ülkede üretimlerini durdurmuşlardır.

Özellikle 2022 yılı sonrasında otomotiv ana ve yan sanayinde hissedilen esaslı değişimin temelini Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) menşeli firmaların ülkede yaptıkları yatırımları artırması, ülkeden ayrılan firmaların üretim tesislerinin Rus firmalar tarafından devralınarak tesislerin yeniden üretime geçişi teşkil etmiştir.

Rusya İstatistik Servisi’nin (Rosstat) verilerine göre 2024 yılı itibarıyla 754 bin adet binek araç üretilmiştir.³ 2023 yılında ise 543 bin araç üretilmiştir. Diğer taraftan Rusya Federasyonu’nda

¹ Avtostat, 2024 Binek Araç Yedek Parçası ve Aksamları Pazarı Hacim Raporu,s. 11.

² INDEX, Araç Servisi Bakım Sektörü Değişen Trendler Raporu, s.12

³ RSSP, “Proizvodstva legkovix avtomobiley v RF za 2024 god viraslo poçti na %40”

<https://rspp.ru/events/news/proizvodstvo-legkovykh-avtomobiley-v-rf-za-2024-god-vyroslo-pochti-na-40-67a49f222eb19> , erişim tarihi:13.10.2025

uluslararası araç üreticilerinin ülkeden üretimlerini durdurarak ayrılmalarının etkileri halen sürmektedir.

Rusya Federasyonu'nda 2017-2021 yılları arasında ortalama 1,1 milyon adet üretilirken, 2022 yılında binek araç üretimi 451 bin adede kadar gerilemiştir.⁴

Bu süreçte, Rusya Federasyonu'nda geleneksel olarak üretilen Lada markasının yanı sıra Patriot, Moskvıç gibi yerel markalar ortaya çıkmış, buna ilaveten Haval, Geely, Chery ve Exeed gibi ÇHC sermayeli girişimlerin oluşturduğu markaların piyasadaki özgül ağırlığı artar hale gelmiştir.

Tablo 2: Rusya Federasyonu'nda Markalara Göre Araç Parkı (adet)

No	Marka	Adet	Pay
1	LADA	13.414.022	28,3%
2	TOYOTA	4.357.244	9,2%
3	KIA	2.674.868	5,6%
4	HYUNDAI	2.659.461	5,6%
5	NISSAN	2.247.567	4,7%
6	RENAULT	2.229.662	4,7%
7	VOLKSWAGEN	1.808.734	3,8%
8	CHEVROLET	1.686.004	3,6%
9	FORD	1.321.520	2,8%
10	MITSUBISHI	1.259.709	2,7%
11	Diğer Markalar	13.819.511	29,1%
Toplam		47.478.302	100,0%

Kaynak: Avtostat

Tedo şirketi tarafından yapılan araştırmaya göre 2024 yılı itibarıyla ÇHC menşeli araçların mevcut araç parkı içerisinde yaygınlık bakımından ilk 10 marka arasına giremediği hususuna işaret edilmektedir.⁵

Buna ilaveten, Bağımsız Otomotiv Uzmanları Kuruluşu tarafından yapılan araştırmaya göre 2024 yılında aktif araç filosunun %52'si 10 yaşından büyük araçlardan oluşurken, binek araç parkının ortalama yaşının 11 yıl olduğu; Rus üretimi araçlarda ortalama yaş 13,9 yıl olarak gerçekleşirken yabancı araçlarda ortalama yaşın 10 yıl olduğu belirtilmektedir.⁶

Bir başka araştırmada ise, Rusya Federasyonu'nda araç parkının ortalama yaşının 15,9'a ulaştığı, 10 yaşından büyük araç sayısının toplam araç parkı içindeki oranının %71'e ulaştığı, Rus üretimi için ortalama araç yaşı 18,7 iken, Avrupa menşeli araçlarda bu ortalamanın 13,6, ÇHC menşeli araçlar içinse 4,9 olduğu kaydedilmektedir.⁷

Verilerden de anlaşıldığı üzere, Rusya Federasyonu araç parkı yaşlanma trendi giderek artarken yerli ana ve yan sanayi üretiminin talebi karşılamadan uzak bir üretim hacminde olması ve ayrıca yaşlanan araç parkının ihtiyaçlarına yönelik yedek parça ve aksam üretmemesi gibi sorunlar bulunmaktadır.

⁴ Rosstat, Üretim Grubuna göre Sanayi Üretim Verileri, https://rosstat.gov.ru/enterprise_industrial, erişim tarihi:13.10.2025

⁵ TEDO, 2024 Yılı Otomotiv Pazarı Görünümü, <https://tedo.ru/automotive-market-2024-form-eng>, erişim tarihi:13.10.2025.

⁶ INDEKS, Araç Servisi Bakım Sektörü Değişen Trendler Raporu, s.14

⁷ Kommersant, Maşını Proşlovo Vremeni , <https://www.kommersant.ru/doc/7533650>, erişim tarihi 13.10.2025.

Bu sorunların beraberinde 2022 yılı Şubat ayında Rusya ile Ukrayna arasında başlayan jeopolitik gerginlik neticesinde Batılı ülkeler ile Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerin hayata geçirdikleri yaptırımların, otomotiv sektörüne doğrudan etkileri olmuştur.

ABD, Avrupa Birliği ve bunları takip eden ülkelere hayata geçirilen yaptırımlar kapsamında, yaptırım uygulayıcı ülke menşeli aksam ve parçanın Rusya Federasyonu'na satışı yasaklanırken, bu durum doğrudan piyasaya şok etkisinde bulunmuştur. Nitekim 24 Şubat 2022 tarihini takip eden 20 gün içinde bir çok orjinal ürün grubunda dramatik fiyat artışları gözlemlenmiştir.⁸

Tablo 3: Rusya Federasyonu'nda 20 Mart 2022 itibarıyla Belli Ürünlerde Fiyat Artışı(yüzde)

Aksam Adı	Artış Oranı
Arka Tampon	96,40%
Ön Sol Kapı	92,80%
Ön Cam	91,80%
Arka Sol Kapı	91,70%
Ön Sağ Kapı	91,30%
Arka Çamurluk	90,00%
Hava Yastığı	89,30%
Dikiz Aynası	88,40%
Jant	88,20%
Kaput	87,10%
Radyatör Panjuru	85,90%
Arka Far	84,60%
Arka Sağ Kaptı	84,20%
Ön Tampon	81,60%

Kaynak: NAPI

Rusya Federasyonu hükümetince karşı tedbir olarak “paralel ithalat” uygulaması hayata geçirilmiş; ülkede otomotiv üretimi ve otomotiv bakım hizmetlerinin aksamaması amacıyla ihtiyaç duyulan ürünlerin kesintisiz bir biçimde teminine çalışılmıştır.

Bu kapsamda 8 Mart 2022 tarih ve 46-F3 sayılı Kanun ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 21 Temmuz 2023 tarih ve 2701 sayılı emri ile otomotiv aksam ve parçalarının fikri mülkiyet hakları dikkate alınmaksızın üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya tüzel kişilikler üzerinden ithal edilmesine müsaade kılınmıştır.

Ancak paralel ithalat düzenlemesi bir yandan ürün arz güvenliği bakımından Rusya Federasyonu pazarında belirli bir iyileşme sağlasa da yaptırıma konu ürün tedarikinin getirdiği riskler ve beraberinde artan sigorta ve taşımacılık maliyetlerinde yaşanan artış, binek araç aksam ve yedek parçaları fiyatlarında ciddi dalgalanmalara sebep olmuştur.

2023 yılı genelinde yoğun kullanılan binek araç aksam ve yedek parçaları bir önceki yıla göre %50-70 oranında artış göstermiş; bu dönemde buji fiyatlarında %73, fren disklerinde ise

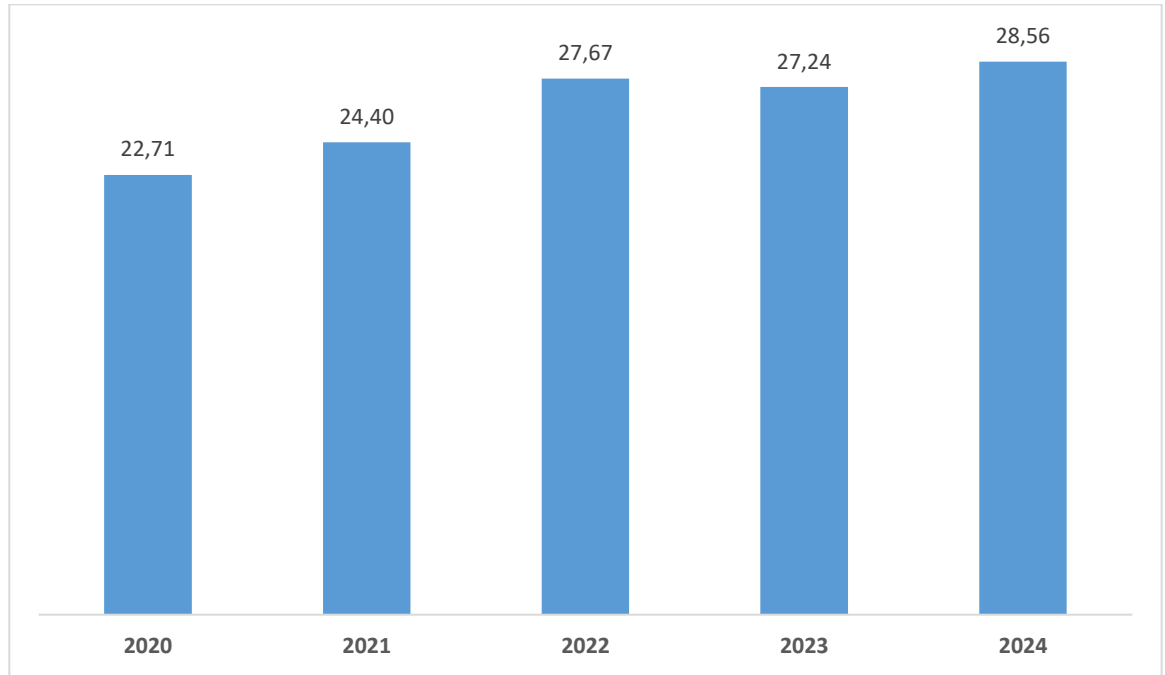
⁸ NAPI, 15 Mart 2022 itibarıyla Orijinal Parçalarda Fiyat Artışı, <https://napinfo.ru/press-releases/rost-tsen-na-originalnye-zapchasti/> , erişim tarihi 14.10.2025

%54'e yakın fiyat artışları görülmüştür.⁹2024 yılında binek araç aksam ve yedek parçalarında fiyatların yükseliş trendi değişmemiş; yıllık ortalama %78 oranında bir fiyat artışı yaşanmıştır.¹⁰

Fiyat artışları paralelinde lojistik hatlarının uzaması, ödeme sistemlerine ilişkin sorunlar ya da paralel ithalat sürecinde orijinal ürünün tedarik edilmesinde meydana gelen gecikmeler nedeniyle ürün teslimat sürelerinin de uzadığı; bazı uluslararası araç markaları için bu teslimat sürelerinin 6 ayda gerçekleştiği de gözlemlenmiştir.¹¹

Rusya Federasyonu'nda Aftermarket satış incelendiğinde sektörün 2024 yılı itibarıyla 29 milyar dolar bir büyüklüğe ulaştığı görülmektedir. 2021 yılında 24,4 milyar dolar seviyesinde olan Pazar büyüklüğünün 2022 yılında 27,7 milyar dolar seviyelerine sıçraması kuşkusuz yukarıda da ifade edilen politik gelişmelerin tetiklediği fiyat artışlarından ileri gelmektedir.

Grafik-1: 2020-2022 Döneminde Aftermarket Piyasası Hacmi (milyar dolar)

Kaynak: Avtostat

Nitekim, ikinci el araç bakım hizmetlerinde satılan ürünlerin adet sayısı yıllar itibarıyla incelendiğinde 2021 yılında 1,03 milyar adet civarında ürün satışa konu edilirken 2022 yılında bu sayı 1,04 milyar adet olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı itibarıyla Rusya Federasyonu'nda satışa konu olan binek araç aksam ve yedek parça sayısı 1,14 milyar adet civarına ulaşmıştır.¹²

2024 yılında adet sayısı bakımından pazar bir önceki yıla göre %3,1 oranında büyürken, parasal olarak %4,3 oranında bir büyüme gözlemlenmektedir.

Rusya Federasyonu'nda 2024 yılında binek araç yedek parçası ve aksamaları için yapılan harcamaların coğrafi dağılımına bakıldığında araç parkıyla paralel bir yapının ortaya çıktığı

⁹ Autonews, Populyarnie Zapçasti podorhali na % 50-70, <https://www.autonews.ru/news/63ee38e89a7947041948b747>, erişim tarihi:13.10.2025.

¹⁰ Izvestiya, <https://iz.ru/1772730/sergei-nastevic-valeria-misina-ana-sturma/zapasnaa-lihoradka-ceny-na-detali-dla-masin-vyrosli-do-78-s-nacala-goda>, erişim tarihi:13.10.2025.

¹¹ IXBT, Zakazannuyu Detal Polgoda Jıdut, <https://www.ixbt.com/news/2023/05/10/zakazannuju-detel-polgoda-zhdut-vremja-ozhidaniya-zapchastej-dlja-inomarok-vyroslo-do-6-mesjacev-nekotorye-pozicii.html>, erişim tarihi: 14.10.2025

¹² Avtostat, Yedek Parçası ve Aksamaları Pazarı Hacim Raporu, s. 16

görülmektedir. En fazla aracın yer aldığı Moskova şehri ve Moskova bölgesinin birlikte ele alınması halinde tek başına 4,6 milyar doları aşan bir büyüklüğü arz ettiği bunun da Rusya Federasyonu’nda ilgili pazarın %16,2’sini teşkil ettiği görülmektedir.

Diğer dikkat çekici veri ise toplam araç parkında yabancı araçların payının %67,3’ünü teşkil etmesine karşın yapılan harcamaların %76,9’unun doğrudan yabancı marka araç için yapılan harcamalardan ileri gelmesidir.

Tablo 4: 2024 Yılında Bölgelere Göre Yapılan Aftermarket Harcaması (x milyon dolar)

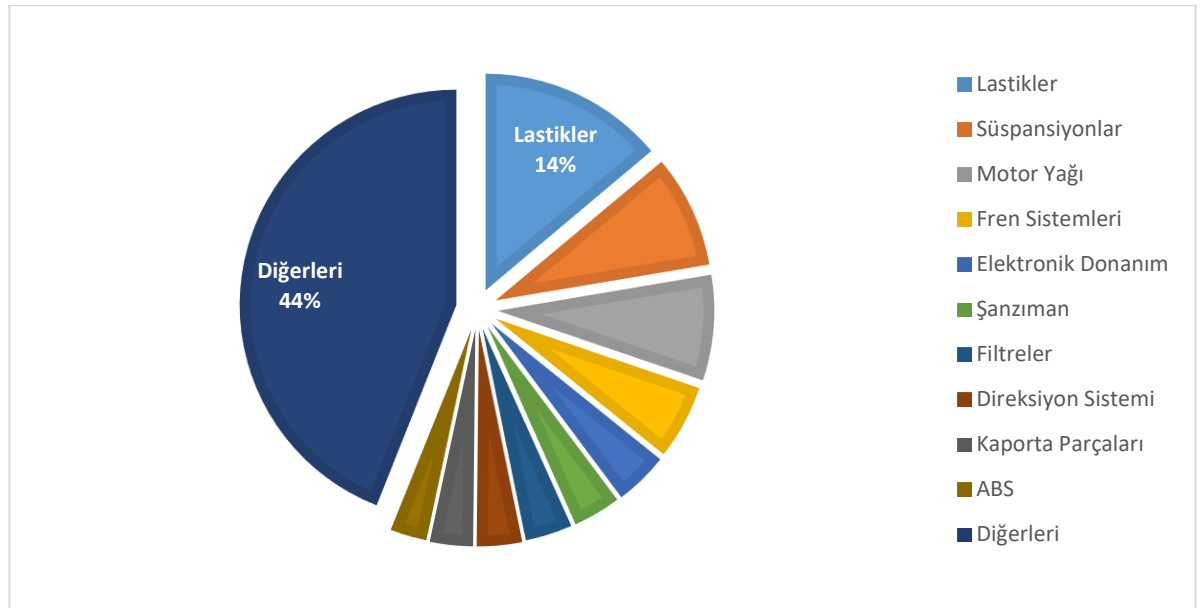
Bölge Adı	Yabancı Araçlar İçin	Yerli Araçlar İçin	Toplam
Moskova Şehri	2.517	203	2.720
Moskova İli	1.661	232	1.893
Krasnodar İli	934	301	1.235
St Petersburg Şehri	1.088	115	1.203
Sverdlovsk İli	664	198	862
Rostov İli	606	229	835
Tataristan Cumhuriyeti	595	231	826
Başkırdistan Cumhuriyeti	523	256	779
Çelyabinsk İli	498	194	692
Samara İli	401	234	635
Diğerleri	12.469	4.410	16.878
Toplam	21.956	6.600	28.557

Kaynak: Avtostat

2024 yılı itibarıyla binek araç yedek parça ve aksamı satışlarında öne çıkan ilk on ürüne bakıldığında bu ürünlerin sırasıyla lastikler; süspansiyonlar, motor yağı, fren sistemleri, elektronik donanım, şanzıman, filtreler, direksiyon sistemi, kaporta parçaları ve aküler teşkil etmektedir.

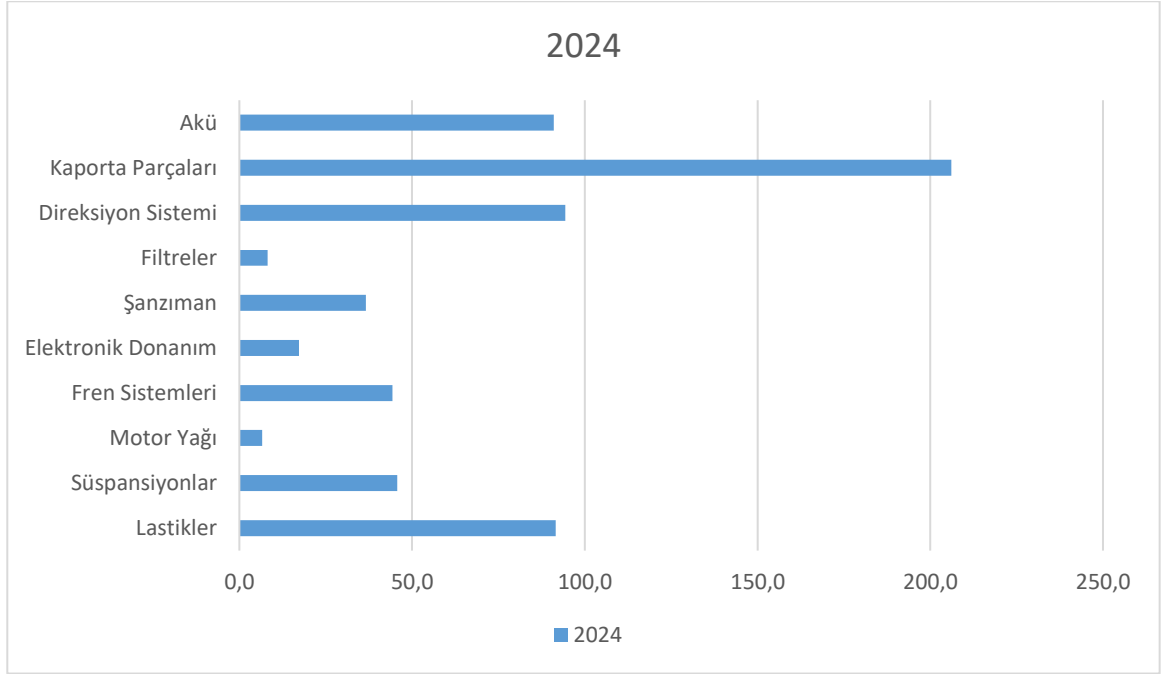
28,6 milyar dolara ulaşan binek araçlar için yedek parça ve aksamı pazarında ilk onu teşkil eden ürünlerin pazar payı ise 2024 yılında %56 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 2 Aftermarket Pazarında Ürünlerin Pazar Payı

Binek araçlar için yedek parça ve aksesuarları satışında önde gelen ilk on ürün grubunun ortalama fiyatlarına bakıldığında kaporta parçalarının ortalama fiyatının 206,1 ABD doları, direksiyon sisteminin 94 ABD Doları, lastiklerin 91,6 ABD Doları, akülerin 91 ABD doları seviyelerinde seyrettiği görülmektedir.

Grafik 3 Aftermarket Pazarında En Fazla Talep Gören Ürünlerin 2024 Birim Fiyatı(Dolar)

1.2 Rusya Federasyonu'nda Satış Kanalları ve Tüketici Davranışları

Bilindiği üzere Aftermarket satışları olarak da ifadesini bulan ikinci el araçlara yönelik bakım ve tamir hizmetlerinde konu olan ürünlerin temini bakımından yaygın üç yöntem bulunmaktadır: ihtiyaç bulunan ürünün temini ve montajının doğrudan nihai tüketici tarafından yapılması (Do It Yourself-DIY), nihai tüketicinin sadece yedek parça ve aksamı satın aldığı ancak montaj işleminin servis görevlileri tarafından sağlandığı yöntem (Buy and Fit-B&F) ve doğrudan servisin ürün tedariki yapması (Do it For Me-DIFM).

Index tarafından gerçekleştirilen 2024 yılında Aftermarket satışlarının ve servis hizmetinin genel görünümüne yönelik bir çalışmada yukarıda ifade edilen bu üç yöntemin ağırlığı incelenmiştir. Buna göre halihazırda DIFM yoluyla parça teminin toplam satışların 402 milyar ruble hasılat ile servis gelirlerinin %46'sını teşkil ettiği, bunun yanında araç bakımı için gerçekleşen bireysel harcamaların ise %69'unun B&F yöntemiyle, %31'inin ise DIY yöntemiyle gerçekleştiğine işaret edilmektedir.¹³

Aynı çalışmada dikkat çeken bir diğer unsur ise konjonktürün de etkisiyle yaygın ağı olmayan servislerin geçmiş yıllara göre etkisini artırması; toplam payını %48'e yükseltmesi olmuştur.

Halihazırda Rusya Federasyonu'nda 117,5 bin servis hizmeti veren firma bulunmakta olup; bunun %36,8'ini yaygın servis ağı bulunmayan bağımsız servis şirketleri oluşturmaktadır. Resmi

¹³Dvijok, "«Индекс» подсчитал объем российского рынка послепродажного обслуживания", <https://dvizhok.su/business/indexs-podschital-obem-rossijskogo-ryinka-posleprodazhnogo-obslyuzhivaniya>, erişim tarihi: 19.10.2025.

bayilerin toplam ağırlığı %3,6'larda kalırken, geriye kalanını çok dar kapsamda ve kısıtlı kitleye hizmet verebilen şirketler oluşturmaktadır.¹⁴

Bireysel temin itibarıyla geleneksel perakende satış kanallarının yanısıra internet satışlarının da giderek artan önemde rol oynamaya başladığı gözlemlenmektedir. Nitekim 2024 yılında otomotiv aksesuar ve yedek parça satışları bir önceki yıla göre %125 oranında bir artış göstermiştir.¹⁵ Ancak burada dikkati çeken bir diğer husus Rus tüketicilerinin geleneksel e-pazar yerlerinden ziyade bu alanda ihtisaslaşmış internet sitelerine teveccüh göstermesidir. İhtisaslaşmış internet siteleri arasında exist.ru, autodoc.ru, emex.ru gibi e-pazar yerleri bu yönüyle dikkat çekmektedir.

Geleneksel e-pazar yerlerinin de tüketicilerin bu artan ilgisinden faydalanmak üzere sitelerinde ürün çeşitlendirmesine gitmeye çalıştıkları bilinmektedir. Nitekim Rusya'da e-ticaret pazar lideri olan Wildberries firması yakın zamanda 66 şehirde lastik ve otomotiv yedek parçası teslim noktaları oluşturmuştur.¹⁶ Bununla birlikte aftermarket ürünleri satış hacmi bakımından ilk sıra Ozon e-Pazar yeri gelmekte, bunu Wildberries ve Yandeks Market izlemektedir.

Yapılan araştırmalara göre Rus araç kullanıcıları yılda ortalama iki kez bakım işlemleri için servise uğramaktadır.¹⁷ Diğer taraftan ikiden fazla bakım hizmetleri alan araç sayısının toplam içindeki payı da %29 seviyesindedir.

Ağırlıklı olarak yıllık bakım ve lastik değişimi için servis ziyaretinde bulunan kullanıcıların servis tercihinde rol oynayan etkenlerden birisi de aracına uygun parçayı hızlı ve uygun bir biçimde temin edilmesi haline gelmiştir.

Yedek parça özelinde Index tarafından yürütülen 2024 yılına ait bir anket çalışması sonrasında Rus tüketicilerinin halen yedek parça tercihinde markayı en önemli etken olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Nitekim, akü, filtre grupları ve fren diski gruplarında katılımcıların en az %65'i markayı parça alımında önemli bir etken olarak beyan ederken, fiyat ve ürünün kullanım ömrü markadan sonra gelen en önemli diğer iki faktör olarak kendini göstermiştir.

Ancak motor yağı ürününde ürünün araca uygunluğu tüketici davranışını etkileyen en önemli unsur olarak ortaya çıkarken, tüm ürün gruplarında tüketicilerin %69'unun fiyat bakımından orta segmentte bulunan ürünleri tercih ettiğini ifade etmektedir. Diğer taraftan, bu durum Rusya Federasyonu'nda 2022 yılı Şubat ayı öncesinde tüketici davranışları ve algısında hakim olan "pahalı olan kalitelidir" algısının azaldığını göstermektedir.

Markanın halen tüketici tercihleri üzerinde baskın olmasına karşın yükselen fiyatlar karşısında marka tercihlerinin Rus tüketiciler açısından eşdeğer ürünlere doğru yönelmesine de yol açtığı bilinmektedir. Rusya genelinde hem tedarik zorlukları hem de yükselen fiyatlar sebebiyle orijinal yedek parçaların satış içindeki payı %20'lere gerilemiş bulunmaktadır.¹⁸ İlave

¹⁴ Izvestiya, "Аналитики подсчитали число автосервисов в России", <https://iz.ru/1823382/2025-01-16/analitiki-podschitali-chislo-avtoservisov-v-rossii>, erişim tarihi: 19.10.2025.

¹⁵ WTC, "Интернет-торговля в России 2024", 2025 в цифрах, <https://wtcmoscow.ru/company/news/7133/>, erişim tarihi: 19.10.2025.

¹⁶ Forbes, Wildberries запустила услуги самовывоза шин и автотоваров из магазинов в 66 городах, <https://www.forbes.ru/novosti-kompaniy/546031-wildberries-zapustila-uslugi-samovyvoza-sin-i-avtotovarov-iz-magazinov-v-66-gorodah>, erişim tarihi: 19.10.2025.

¹⁷ INDEX, Araç Servisi Bakım Sektörü Değişen Trendler Raporu, s.54.

¹⁸ Autonews, Аналог против оригинала. Что происходит на рынке автозапчастей, <https://www.autonews.ru/news/689df3409a79477ac10e3adb>, erişim tarihi: 19.10.2025

Index tarafından yapılan anket katılımcılarının %21'i orjinal parçaları tercih ettiklerini söylerken, %69'u tanınmış uluslararası markalara ait eşdeğer ürünü almak eğilimindedir.

2. RUSYA FEDERASYONU OTOMOTİV YAN SANAYİ DIŞ TİCARETİ

2.1 Rusya Otomotiv Yan Sanayi Dış Ticareti

Rusya Federasyonu otomotiv yan sanayi üretim kapasitesinin, sanayi üretim kapasitesine karşın ithalata bağımlı bir görüntü arz ettiği bilinmektedir. Rusya Federasyonu otomotiv sektörü yıllık satış bağlamında dünyanın 11'inci büyük pazarıdır.¹⁹Buna karşın pazar ölçeği ve ihracat kapasitesi sektörün üretimi belirli bir alanda kısıtlamakta; bu da Rusya'nın otomotiv yan sanayi sektöründe dış ticaret açığı vermesine yol açmaktadır.

Trademap verilerine göre 2024 yılında Rusya Federasyonu otomotiv yan sanayi ürün grupları ithalatı 14,2 milyar dolara ulaşırken bu ürün grubunda ihracatı 1,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Rusya Federasyonu'nun En Çok İthalat Yaptığı 5 Ülke (milyon dolar)

ÜLKE	2022	2023	2024
ÇHC	6.357,9	9.723,6	10.335,9
Türkiye	821	1.104,4	819,1
Kazakistan	424,8	640,6	666,9
Güney Kore	763,7	632,3	504,8
Hindistan	133,7	227,1	257,5
Toplam	13.555,5	14.856,8	14.232,4

Kaynak: Trademap (mirror data)

Rusya Federasyonu'nun ithalat kompozisyonunda ÇHC baskın konuma yükselirken ithalat içinde aldığı pay %72,6'ya yükselmiş; ülkemiz 2024 yılı itibarıyla en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke olurken pazar payı %5,8 olmuş, Kazakistan %4,7 pazar payıyla üçüncü sıraya yerleşmiştir.

Tablo 6: Rusya Federasyonu'nun En Çok İhracat Yaptığı 5 Ülke (bin dolar)

ÜLKE	2022	2023	2024
Kazakistan	943.532	784.953	768.336
Özbekistan	141.217	139.727	193.762
Türkiye	42.842	82.168	81.887
Azerbaycan	61.957	74.421	76.562
ÇHC	40.379	75.629	75.698
Toplam	2.375.451	1.461.093	1.421.913

Kaynak: Trademap (mirror data)

Rusya Federasyonu ihracat kompozisyonu incelendiğinde öncelikli olarak Rusya Federasyonu'nun 2022 yılından itibaren otomotiv yan sanayi ihracatında bir düşüş trendine girdiği dikkati çekmektedir. Politik gelişmelerin doğal yansıması olarak nitelendirilebilecek bu gelişme sonrasında geçen iki yılda 1,4 milyar dolar seviyesine gerilemesidir. Kuşkusuz AB üyesi ülkelerin uyguladığı yaptırımlar ve ticaret kısıtlamaları buna yol açarken adı geçen ülkelere yapılan ihracat yaklaşık 620 milyon dolar azalmıştır.

Rusya Federasyonu'nun yerli markalarının üretim tesislerinin bulunduğu Kazakistan ve Özbekistan sırasıyla %54 ve %13,6 pazar payı ile ilk iki sırayı alırken ülkemiz Rusya Federasyonu'nun ihracat gerçekleştirdiği en büyük üçüncü ihracat pazarı haline gelmiştir.

¹⁹ TEDO, 2024 Yılı Otomotiv Pazarı Görünümü, s.13.

2.2 Türkiye-Rusya Otomotiv Yan Sanayi Dış Ticareti

Ülkemiz ile Rusya Federasyonu arasında 2023-2024 yıllarında otomotiv yan sanayi alanında seyreden dış ticaret verileri incelendiğinde mezkur dönemde 2023 yılında 1,1 milyar dolar seviyesine kadar yükselen ülkemiz ihracatının Rusya Federasyonu ve Ukrayna arasında vuku bulan jeopolitik gerginlik sonucunda ortaya çıkan Batılı ülkelerin yaptırım uygulamaları ve bunun uzantısı olarak ihracat bedelinin transferi sorunun ortaya çıkması ve bunun yanı sıra Rus ekonomisinde yaşanan soğuma paralelinde bir gerilemenin gerçekleştiği, 2024 yılında otomotiv yan sanayi ihracatının %25,8 oranında azalarak 819 milyon seviyelerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 7: TR-RF 2023-2024 ihracat ve ithalat rakamları

GTIP Dörtlü Kodu	GTIP Dörtlü Adı	2023		2024	
		İHRACAT (\$)	İTHALAT (\$)	İHRACAT (\$)	İTHALAT (\$)
4011	KAUÇUKTAN YENİ DİŞ LASTİKLER	44.093.770	7.886.664	28.203.960	484.770
4012	KAUÇUKTAN SIRT GEÇİRİLMİŞ VEYA KULLANILMIŞ DİŞ LASTİKLER, DOLGU LASTİKLERİ, TEKERLEK BANDAHLARI, SIR	281.287	19.985	230.251	21.489
4013	KAUÇUKTAN İÇ LASTİKLER	8.878	10	11.827	-
4016	SERTLEŞTİRİLMEMİŞ VULKANİZE KAUÇUKTAN DİĞER EŞYA	48.053.138	1.008.835	27.812.428	1.183.512
6813	ESASI AMYANT, MİNERAL MADDELER VEYA SELÜLOZ OLAN, FRENLERDE VE SÜRTÜNMEYİ TEMİN EDİCİ MONTE EDİLMEMİ	2.571.696	914	2.366.989	9.282
7007	EMNİYET CAMLARI [SERTLEŞTİRİLMİŞ (TEMPERLENMİŞ) VEYA LAMİNE EDİLMİŞ CAMLARDAN]	2.417.259	682.755	1.312.593	777.501
7009	CAM AYNALAR (ÇERÇEVELİ OLSUN OLMASIN) (DİKİZ AYNALARI DAHİL)	2.491.593	457.781	1.249.966	141.299
8407	KIVILCIM İLE ATEŞLEMELİ İÇTEN YANMALI DOĞRUSAL VEYA DÖNER	1.253.135	378.549	74.120	12.962

	PİSTONLU MOTORLAR (PATLAMALI MOTOR)				
8408	SIKIŞTIRMAYLA ATEŞLEMELİ İÇTEN YANMALI PİSTONLU MOTORLAR (DİZEL VEYA YARI DİZEL)	8.243.173	6.308.879	3.257.752	74.668
8409	SADECE VEYA ESAS İTİBARIYLA 84.07 VEYA 84.08 POZİSYONLARINDAKİ MOTORLARIN AKSAM VE PARÇALARI	52.119.909	239.590	46.244.041	430.740
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR VE SIVI ELEVATÖRLERİ	88.611.215	10.529.369	56.219.186	18.533.758
8415	KLİMA CİHAZLARI; MOTORLU BİR VANTİLATÖR İLE NEM VE ISIYI DEĞİŞTİRMEYE MAHSUS TERTİBATI OLANLAR	39.640.395	14.647.445	26.097.797	6.636.415
8421	SANTRİFÜJLER (SANTRİFÜJ KURUTMA MAKİNALARI DAHİL) VE SIVILARIN VEYA GAZLARIN FİLTRE EDİLMESİNE VEYA	169.894.772	30.835.986	102.239.016	43.529.953
8482	BİLYALI VEYA MAKARALI YATAKLAR (RULMANLAR)	44.689.853	174.912	24.950.833	71.258
8483	TRANSMİSYON MİLİ, KRANK, YATAK KOVANI, MİL YATAĞI, DIŞLI, DIŞLI SİSTEMİ, BİLYALI VE MAKARALI VİDA, D	91.217.356	370.389	64.920.131	596.960
8484	TABAKALARDAN YAPILMIŞ CONTALAR, POŞET, ZARF VB.AMBALAJLARA FARKLI KOMPOZİSYONLARDA TAKIM VEYA GRUP H	9.388.336	339.928	4.481.149	354.632
8507	ELEKTRİK AKÜMÜLATÖRLERİ (BUNLARIN SEPARATÖRLERİ DAHİL) (KARE VEYA DİKDÖRTGEN ŞEKLİNDE OLSUN OLMASIN)	55.615.167	2.291	48.440.543	124.040

8511	KIVILCIM/SIKIŞTIRMA ATEŞLEMELİ MOTORLAR İÇİN ELEKTRİKLİ ATEŞLEME VEYA HAREKET ETTİRME TERTİBAT VE Cİ	20.982.482	384.310	10.037.200	244.105
8707	87.01 İLA 87.05 POZİSYONLARINDA YER ALAN MOTORLU KARA TAŞITLARININ KAROSERİLERİ (ŞOFÖR MAHALLERİ DAH	5.278.035	1.217.399	5.236.756	2.007.214
8708	87.01 İLA 87.05 POZİSYONLARINDA YER ALAN MOTORLU KARA TAŞITLARININ AKSAM VE PARÇALARI	401.273.628	6.356.812	352.067.514	6.462.264
9104	MOTORLU KARA NAKİL VASITALARININ, UÇAKLARIN, UZAY ARAÇLARININ, GEMİLERİN VEYA DİĞER NAKİL VASITAARI	192	-	30	16
9401	OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR (94.02 POZİSYONUNDAKİLER HARİÇ) (YATAK HALİNE GETİRİLEBİLİR TÜRDEN OLSUN	16.314.371	325.441	13.588.046	189.997
Genel Toplam		1.104.439.640	82.168.244	819.042.128	81.886.835

Kaynak: İstatistik Bilgi Sistemi Raporlama/Ticaret Bakanlığı

3. SEKTÖRDE İHRACAT YOLUYLA PAZARA GİRİŞ

3.1 Belgelendirme

Avrasya Ekonomik Topluluğu Komisyonu’nun 25 Aralık 2012 tarihli ve 293 sayılı Kararı uyarınca; Gümrük Birliğinde uygulanacak olan Sertifika biçimleri Teknik Düzenlemeler çerçevesinde yasalaşmış ve 15 Şubat 2013’ten itibaren uygulanmaya başlanmıştır. AEB üyesi her ülke için ayrı ayrı belge alma zorunluluğunu ortadan kaldıran ve zaman tasarruf sağlayarak ülkeler arasındaki ticaretin hızlanmasına vesile olan mevcut Teknik Düzenleme sistematğinde “EAC Uygunluk Sertifikası” ve “EAC Uygunluk Beyanı” şeklinde 2 çeşit sertifika tipi bulunmaktadır.

“EAC Uygunluk Sertifikası”, belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1,2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilmektedir. Sertifikasyon için numune testi ve üretim yapılan fabrikaya ziyaret gereklidir. “EAC Uygunluk Beyanı” ise, Gümrük Birliği veri tabanında kayıt edilmektedir. Başta makina ve ekipman güvenliği konusuna giren endüstriyel ürünler uygunluk beyanı kapsamında yer almaktadır. Belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1, 2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilen “EAC Uygunluk Beyanı” için numune testi, üretim yapılan fabrikaya ziyaret ve sertifikasyon süresince yıllık inceleme gerekli değildir.

EAC sistematığı kapsamına girmeyen ürünler için her ülkenin kendi kuruluşlarından o ülkenin kalite belgesini almak gerekebilmektedir. Rusya’da GOST Sistemi ise gönüllülük esasıyla uygulanmaya devam etmektedir.

3.2 Etiketleme

Rusya’da 2024 yılına kadar kayıt dışılığın azaltılması ve tüketici refahı da gözetilerek eşit rekabet koşullarının tesisinin sağlanması amacıyla dijital ekonomiye geçişin bir parçası olarak; tüm ithal ürünlerin, “QR” kodlarıyla etiketlenerek ülkeye girişinden nihai tüketiciye ulaşıncaya kadarki sürecinin izlenebilmesi amacıyla “Birleşik Ürün Etiketleme ve Takip Sistemi” ihdas edilmiştir. Söz konusu ürünlerin transit ticareti ve geçici ithalatı ise kapsam dışında tutulmaktadır. Anılan sistem sayesinde, tüketicilerin bir mobil uygulama aracılığıyla, üreticinin adı, üretim yeri, üretim veya satış tarihi ile saati, son kullanma tarihi, ürün numarası, parti numarası gibi bilgilere erişimi mümkün hale gelmiş, bu yolla ürünün arz zincirine ilişkin şeffaflık sağlanarak sahteciliğin önlenmesi amaçlanmıştır.

Anılan sistemin koordinatör kurumu, “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”; sistemin oluşturulması, uygulanması ve işletilmesinden sorumlu kurum (kodların üretimi ve dağıtımı), “Geliştirme ve Teknoloji Perspektifleri Merkezi Başkanlığı” (CRPT); sistemin işleyişinin kontrolünden sorumlu kurum, “Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı”; düzenleyici kurum ise “Maliye Bakanlığı” olarak belirlenmiştir.

Söz konusu etikette, 14 Haneli ürün kodu, 13 haneli ürün için özelleştirilmiş seri numarası, tüketim ve üretim tarihleri ile dört haneli teyit kodu bulunmaktadır. Hazırlanan etiket tüketiciler tarafından akıllı telefonlarda uygulamalar aracılığıyla okutturularak ürünün bilgilerine erişilebilmektedir. Sisteme işletmeler tarafından kaydolunması için Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı tarafından akredite edilen merkezlerden temin edilen e-imzalar ile ilgili yazılımı indirmesi takiben <https://markirovka.crpt.ru/register> bağlantı adresinden şirketini kaydettirmesi gerekmektedir.

Binek araçlar için aksam ve yedek parça ürünleri arasında yer alan lastik ürününe 1 Mart 2020 tarihinden itibaren etiketleme uygulaması zorunlu hale getirilirken motor yağlarında 1 Mart 2025 itibarıyla etiketleme uygulamasına geçilmiştir. 2026 yılı Şubat ayı sonu itibarıyla otomotiv yedek parçası grubuna giren aşağıda GTİP'leri paylaşılan ürünlerin test sürecini tamamlanması planlanmaktadır:

Tablo 8: Etiket Test Döneminde Olan Ürünlerin GTİP'leri

GTİP
4823908597
5911909000
8421230000
8421290009
8421310000
8421320000
7007111009
7007212009
8511100009
8708220009

Etiketlemeye tabi ürün ve ürün gruplarına ilişkin güncel bilgilere <https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/Etiketleme%20Uygulamas%C4%B1%20Bilgi%20Notu.pdf> adresinde yer alan Moskova Ticaret Müşavirliği raporundan ulaşılabilmektedir.

Zorunlu etiketleme uygulamasına tabi ürünlerin etiketlenmeden satışa sunulması durumunda ürün cinsi ve ihlali gerçekleştirenin gerçek ya da tüzel kişi olmasına bağlı olarak para cezası, müsadere, hapis cezası gibi müeyyideler uygulanmaktadır.

Ürünlerin zorunlu tanımlamasını içeren etiketleme işleminin, eşyanın gümrüklenmesi öncesinde tercihen üretim tesislerinde veya Rusya'da, gümrükleme işleminden önce depolarda tamamlanması gerekmektedir. Etiketlemede sorumluluk ithalatçıya ait olup, etiket veya barkod bilgilerinin üreticilere ithalatçılar tarafından ulaştırılması gerekmektedir.

Bahse konu etiketlerde, malın adı, orijini, net ağırlığı, malın terkihi, üretim yılı, raf ömrü, besleyici değeri, kullanım koşulları gibi bilgilerin Rusça olarak yer alması gerekmektedir. Söz konusu etikete sahip olmayan malların satışı ise mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu şartlar her bir mal için GOSSTANDART'tan temin edilebilmektedir.

3.3 Gümrük Vergileri

Gümrük Vergileri Rusya'da tarife cetvelinde yer alan eşyaların yaklaşık %85'inin gümrük vergileri 'ad valorem' (gümrük kıymetinin belirli bir oranı) olarak belirlenmiştir. Geri kalan eşya grubunda ise 'ad valorem' ve 'spesifik' (birim miktar üzerinden sabit tutarlı) vergilerden yüksek olanının esas alınması şeklinde kombine yöntem kullanılmaktadır. Rusya'nın DTÖ'ye 22 Ağustos 2012 tarihindeki üyeliğini müteakip ortalama gümrük tarife oranı %7,8 olarak uygulanmaya başlanmıştır (Bağlı ortalama tarife oranı ise %8,6'dır).

Diğer taraftan, otomotiv yedek parçası ürün grubuna ait olan bir ürünün ithalatında uygulanan gümrük vergisi ortalama %5'dir. Bu orana ayrıca KDV dahil edilmektedir. 2025 yılına kadar %20 olarak uygulanan KDV 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren %22 olarak uygulanacaktır.

Rusya'daki Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonuna göre güncel gümrük vergisi oranlarına <https://www.alta.ru/tnved/> adresinden ulaşabilmektedir

Diğer taraftan, Rus gümrüklerinde en çok dikkat edilen husus, gümrük kıymetinin doğruluğunun tespittir. Özellikle bağılı şirkete yapılan taşımaların risk teşkil ettiğı 10 değeriendirilebilmektedir. Anılan risk grubuna yönelik vergi denetimlerinde ise 'transfer fiyatlandırması' en çok dikkat edilen hususlar arasında yer almaktadır. İlâveten, Rusya'da birçok mal grubunda gümrük kıymetinin tespiti açısından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır.

Rus Gümrük İdaresince fiyat açısından riskli olduğı değeriendirilen muhtelif ürünlerde belirlenen asgari kıymetlerin altında kalan beyanlar kabul edilmemekte, malın girişine ancak asgari kıymet üzerinden vergi alınması kaydıyla izin verilmektedir. Bu uygulama, gümrük idaresi içinde 'sirküler' yoluyla yürütölmekte ve kamuya ilan edilmemektedir. Buna karşın, referans fiyat uygulaması bulunmayan mallar açısından ise beyan edilen fiyatların gerçeğe uygunluğunu tespitte her bir gümrük idaresi bağımsız hareket edebilmektedir. Referans fiyat uygulamalarına yönelik idari yargı yolu açık olsa da dava süreçleri uzun süre alabilmektedir.

4. GENEL GÖRÜNÜM VE DEĞERLENDİRME

Rusya Federasyonu otomotiv pazarı 2022 yılından bu yana köklü bir değişim içinde bulunmaktadır. Değişimin tetikleyicisi politik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yaptırımlar olmuş, Rus alıcıları alternatif tedarikçi arayışına itmiştir. Bu yönüyle de ÇHC, Türkiye ve Hindistan Rus şirket ve tüketicilerinin yöneldiği esas ülkeler olmuştur.

Bununla birlikte paralel ithalat kavramının devreye sokulması beraberinde AB, ABD ile bunların uyguladıkları Rusya Federasyonu'na yönelik yaptırımları takip eden ülke menşeli ürünlerin uzun lojistik zincirleri ve karmaşık ödeme sistemleriyle ürün temini yoluna gidilmiş; bu durumun pratik sonucu ise ilgili bölümde de aktarıldığı üzere orjinal ürünlerin astronomik ölçüde pahalılaşması, tedarik sürelerinin belli başlı markalar için uzaması olmuştur.

Rusya Federasyonu'ndan Batılı otomotiv üreticilerin çıkması ve ÇHC'nin agresif pazar domisyonu sonuçlarından da anlaşılmaktadır: 2024 yılında 1.550.024 adet araç satılırken bunun 905.949 adedi ÇHC menşelidir. Buna karşın 2006'dan 2025 Ağustos ayına kadar yaklaşık 20 yıl müddetince Rus tüketiciler tarafından satın alınan ÇHC menşeli binek araç sayısı 2,8 milyon adedi geçmemektedir.

Bununla birlikte, Rus üreticilerin ÇHC ürünlerine yönelik mesafeli yaklaşımları sürmektedir. Dolayısıyla, araç değişim sıklık ve süresi uzamakta ortalama araç parkı yaşının 14 yıla yaklaştığı bir filoda yedek parça bakım ihtiyacı artmaktadır.

Otomotiv piyasasında görülen bu derin değişim aynı zamanda satış kanallarında iki yönden değişime zorlamaktadır. Geleneksel satış kanallarında orjinal parça tedarik eden zincirler, marka yetkili servisleri tedarik süreci yavaşlığı ve yüksek fiyatlar sebebiyle güç kaybederken bağımsız servis ve geniş yelpazede ürün yapan büyük grupların yaygınlaştığı müşahade edilmektedir.

Tüketici tarafından gelen hızlı ve ucuz ürüne kolay erişim talebi ise yankısını e ticaret kanallarında bulmakta; hem satış hacmi hem de e pazar yerlerine kayıt olan satıcı sayısı giderek artmaktadır.

Diğer taraftan 2024 yılından bu yana süren jeopolitik gerginlik sebebiyle Rus ekonomisinin yavaşlamasına yönelik makro ekonomik tedbirler otomotiv sektörünün tüm alanlarında bir yavaşlamayı getirmiş; özellikle binek ve ticari araçlar ile bunların aksamlarına yönelik hurda vergisinin artırılması üzerine bazı ürün gruplarında aşırı stoklar oluştuğu görülmektedir.

Bu kapsamda pazara giriş veya pazarda tutunma faaliyeti yürüten firmaların aşağıda zikredilen hususları değerlendirmeye almasında fayda görülmektedir:

1. Süren yaptırımlar sebebiyle Bankacılık sektöründe yaşanan zorluklar karşısında alternatif ödeme yöntemlerinden haberdar olunması,
2. Rusya'nın geniş coğrafyası da göz önünde alınarak e-ticaret alanında yükselen trendi de yakalamak amacıyla sevk ve dağıtımı daha da kolaylaştırabilecek şekilde depo temine gidilmesi
3. Rusya'da büyük tedarikçiler kadar bölgesel ancak orta ölçekli bakım-servis hizmeti veren şirketlere de yönelik bir satış stratejisi oluşturulması,
4. Marka bilinirliğinin artırılması amacıyla yerel dil ve adetlere uygun bir şekilde sosyal medya reklamları ve özellikle influencer çalışmasında bulunulması,

5. YARARLI BİLGİ VE ADRESLER

A. Sektörde Faaliyet Gösteren Birlikler

- 1) Otomotiv Servisleri Birliği

Başkan: Yuriy VALKO

Adres: Moskova, Nagatinskiy 1 proyezd d 15.

Tel: +7 (977) 827-02-12

Mail: info@soyuzavtoservisov.ru

- 2) Rusya Otomotiv Satıcıları Birliği

Başkan: Aleksey PODŞEKOLDİN

Adres: Moskova, Sredniy Tişinskiy, 28

Tel: +7 (985) 211-29-88

Mail: asroad@asroad.org

- 3) Otomotiv Parçaları Tedarikçileri Derneği

Başkan: Eduard ARAMYAN

Adres: Moskova, Nauçniy Proezd, 17

Tel: +7 (495) 858-52-99

Mail: office@autocom.parts

B. Sektöre Yönelik Düzenlenen Önemli Fuarlar

- 1) CTO Expo <https://cto-expo.ru/>
- 2) InterAvto Mechanika <https://interauto-mechanica.ru/>
- 3) MIMS Automobility Saint Petersburg <https://mims.ru/>

C. Otomotiv Sektörüne Yönelik Yayın ve Analiz Organları

- 1) Za Rulem <https://www.zr.ru/>
- 2) Avtomarketolog, <https://automarketolog.ru/>
- 3) Autonews, <https://www.autonews.ru/>
- 4) Avtostat <https://www.autostat.ru/>
- 5) Index <https://index-automotive.ru/>
- 6) NAPI <https://napinfo.ru/>
- 7) Dvijok <https://dvizhok.su/>